

List izhaja vsak petek

in velja s poštino vred in v Gorici domu poslan: za celo leto 3 gold., za pol leta 1 gold. 50 s., za četrt leta 80 sold.— Kdor sam po-nj pošilja, plača 2 g. 50 s. Za ude nar. - pol. društva „Gorica“ je cena določena, kakor za druge naročnike. Posamezni listi se prodajajo po 6 sold. pri knjigarju Soharju na Travniku.

GLAS

Naročnina in dopisi

naj se blagovoljno pošiljajo opravniku in sovredniku **Antonu Laknerju**, v gosposke ulice h. šte. 158. Vse pošiljatve naj se **frankujejo**. Rokopisi se ne vračajo. **Oznani** se sprejemajo. Plača se za navadno vrstico, če se naznanilo samo enkrat natisne, 8 sold., če dvakrat, 12 s. če trikrat, 15 s.; za kolek vsakrat 30 s.

Peticija dr. Gorice do c. k. ministerstva.

Visoko c. k. ministerstvo!

(Dalje.)

3.) Po §. 39. deželne postave leta 1870 zastran ustanovitve in vzdrževanja ljudskih šol, ima biti vsak okrajni šolski svet za opravljanje njemu v §. 38. iste postave izročeni dolžnosti pomnožen z 8 udi, kateri se volijo od županstev županij istega okraja. Ker ima tako pomnožen okrajni šolski svet pravico, v pokrivanje vseh stroškov, ki jih prizadevajo ljudske šole, skloniti doklade na neposredne davke, imenovati učitelje, da in kje se imajo ljudske šole zidati, je ta pravica za občine velike važnosti, in zato se morajo sedanje županije z vso močjo za ohranitev te pravice potezati.

Ako bi nove županije v življene stopile, bi pa skoraj vse sedanje občine to dragoceno pravico zgubile, ker bi bile v novem starašinstvu le malo ali celo nič zastopane.

4.) Po §. 18. dež. postave od 29. aprila 1864 oskrbuje skladovne ceste istega sodnijskega okraja poseben cestni odbor 7 udov. Tudi ta odbor volijo županstva županij istega sodnijskega okraja po §. 19. navedene postave. Tudi ta odbor ima pravico doklade na neposredne davke v pokrivanje stroškov za vzdrževanje skladovnih cest sklepati, in je toraj velike važnosti. Vse sedanje županije so dosegle pravico, ude v cestni odbor voliti, ktera bi po ustanovitvi nameranih novih županij na te prešla. Zgubila bi toraj po namerani postavi o združenju županij velika večina današnjih županij tudi to važno pravico.

5.) Na podlagi ustave 26. februarja 1861. l. in sicer §§. 14 in 15 volilnega reda za pokneženo grofijo Goriško in gradiščanko, imajo županije pravico voliti volilne može za volitev poslancev v deželni zbor, in sicer po enega volilca na 500 duš. Tudi volilni može se volijo na sedežu županstva, katerih volitev se lahko vdeležijo vsi volilci, ker so pri sedanjih županijah vse občine bližje središču.

Po ustanovitvi nameranih novih županij bi ne bilo to mogoče, ker bi daljava nekaterih občin od središču prevelika bila, in zgubila bi velika večina občin to volilno pravico.

6.) Tudi ustava od 2. aprila 1870 zadevajoča direktne volitve poslancev za državni zbor, in sicer §§. 10. 28. in 29. podeljuje sedanjim županijam pravico, da se imajo volitvi volilni može za volitev državnih poslancev v državni zbor na sedežu teh županij. To pravico so sedanje županije tudi že uživale in jo djanstveno rabile meseca oktobra 1873. Po ustanovitvi nameranih novih velikih županij bi pa tudi ta pravica prešla na središče teh novih županij in bi postala illuzorna na $\frac{2}{3}$ sedanjih županij.

Dokazano je tako, da predložena nova deželna postava o združenju županij krati občinarjem vse v prešnjih točkah 1 do 6 navedene pravice in da lomi v njih navedene državne in deželne postave.

Čudno je, da se ta predlog postave nanaša na dež. postavo od 20. decembra 1868 l., čeravno ne obsega izvršenja omenjene postave, marveč jo očitno prezira, kakor je zgorej dokazano.

Opomniti je treba, da za združenje županij v nove velike županije niso bile sedanje županije za svoje menenje popra-

šane ali, in s katerimi županijami se hočejo v eno samo županijo združiti, čeravno odločuje §. 2, obč. reda 7 aprila 1864, da se ne more tako zedinjenje županij zgoditi zoper njih voljo.

Povdarjati je treba, da vsled postave 20. decembra 1868 bi mogla vsaka katastralna občina po svojem gospodarskem svetu izvrševati vsa opravila, ktera spadajo v lastno področje, kolikor zadevajo njih lastne interese. Opravila lastnega področja pa so naštet v §. 27. obč. reda od 7. aprila 1864 in so sledeča:

1. Svobodno oskrbovanje občinskega premoženja in tistih reči, ki se tičejo občinske zveze;

2. skrb za varnost osebe in svojine ali lastnine;

3. skrb za občinske ceste, poti, planišča (place), mostove, da se drže v dobrem stanu, kakor tudi skrb za varno in lahko občenje (hojo in vožnjo) po cestah in vodah in pa za poljsko varnost (poljska policija);

4. policija zastran živeža in pazenja nad trženjem in semnjevanjem, sosebno nadgledovanje nad mero in vago;

5. policija zastran zdravja;

6. policijska pažnja nad posli (družinčeti) in delavci in skrb za to, da se poselska (družinska) postava spolnuje;

7. policija zastran lepega ali čednega ponašanja;

8. skrb za uboge in za občinske dobrotne zavode ali naprave;

9. policija zastran zidanja ali stavljanja in zastran ognja, skrb za to, da se stavbena postava spolnuje, in pa dovoljevanje policijsko, da se kaj zida;

10. opravljanje prostovoljne prodaje premakljivih reči na dražbi (licitaciji).

Pripadala bi po tem takem v pristoj-

Listek.

April.

Ime *aprilis* je latinsko, za četrti mesec leta po Julijanskem koledarji; po starem rimskem koledarji je bil *april* drugi mesec leta, ker se je takrat leto začinjalo s sušcem ali *marcijem*. Ime je neki dobil od *aperire*, kar je naše *odpreti*, ker je v tem mesecu spomlad in vse zopet rasti in cvesti začinja. Drugi menijo, da se *aprilis* imenuje od besede *aper* (merjasec), ker so ta mesec nekdanji paganski Rimljani svojim bogovom merjasce (*apros*) darovali. Za časa cesarja Nerona se je ta mesec klical *Neroneus*. Simboliška podoba mesca aprila bil je plesajoč mladeneč. Anglosaksi so imenovali april *Eastermonath* — nemški Ostermonat, ali velikonočni mesec. Tudi cesar Karel Veliki je hotel, da bi tudi

Nemci ta mesec Ostermonat imenovali. Neki *Eschenburg* *) je v novejši dobi namesti imena *april* vselej pisal *Wandelmonat* ali pa *Wandelmond* t. j. spremenljivi mesec, zastran več del spremenljivega vremena v tem mesecu. Holandeži ga imenujejo *Grasmonat*, ali po naše *traven*.

Tudi mi Slovani ta mesec vsak po svoje imenujemo. Mi Slovenci mu pravimo *mali traven*, Hrvatje *travanj*, Slovaki *duben*, Čehi tudi *duben*, Poljaki *kvecien*, Rusi *april* itd.

Pervi dan meseca aprila je posebna navada, da skuša eden družega v *april* poslati, kar dokaj smeha prizadeva. Ta navada je menda od drugod k nam zanešena morebiti je v prvič k nam iz Nemškega

prišla, pa tudi na Nemško je beržkone iz tujih krajev došla. Grimm meni, da je ta navada k Nemcem iz Francoskega prinesena. Gotovo je, da je bila ta navada uže v prestarih časih na Francozkem, Angležkem in na Škotskem. Take bedake, ki se dajo v april poslati, imenujejo na Francozkem *poisson d'Avenir* t. j. aprilna riba, na Angležkem *April-fool* ali aprilni norec, na Škotskem *gowk* t. j. kukuk.

Navadno se pričetek te navade išče v sv. evangelji. Pravijo namreč, da je pošiljanje v april le posnemanje tega, kar pripovedujejo evangelisti od Kristusa, ki je bil peljan najpred k Anu, od Ana je bil poslan h Kajfu, od Kajfa k Pilatu, od Pilata k Herodu, od Heroda kot norec oblečen in zasmehovan zopet nazaj k Pilatu. Sploh je znano, da se je v srednjem veku Kristusovo terpljenje teatralično ponavljalo, in to okoli velike noči t. j. veliki teden,

*) Johan Joachim Eschenburg, rojen Hamburžan, profesor v Brunsviku, mnogozaslužen mož za novejšo knjižestvo na nemškem, umrl v prvi polovici tekočega stotletja.

nost predloženih novih velikih županij le opravila, ki prihajajo iz izročnega področja.

Ako se pa primerijo opravila lastnega področja, prevagujejo prva druga, bodisi gledé na važnost, bodisi gledé na število posameznih opravil, ker med najvažniša opravila izročnega področja spada vsled §. 57. obč. samo pravica kaznovati prestopnike v krajno policijo segajočih naredeb, ktero izvršuje župan z dvema podžupanoma.

Ako ima pa deželni zbor vsako najmanjšo katastralno občino za sposobno izvrševati vsa opravila lastnega področja, morajo se brez dvombe imeti tudi vse sedanje županije, morda s prav redkimi izjemami za sposobne, da morejo izvrševati tudi vsa opravila izročnega področja.

(Dalje prih.)

Drugi veliki govor grofa Hohenwarta.

ko je ministerstvo izročilo drugo cerkveno postavo zbornici poslancev v obravnavo.
(Po „Novicah“.)

Ta postava namerava duhovnije z davkom obložiti za verski zaklad. Govorilo je več poslancev pravne stranke, al noben govor ni naredil tacega vtiska na ustavoversko klico in ministre same, kakor govor Hohenwartov; priča temu je strašanski krič in vèk v ustavoverskih Durajskih časnikih. Hohenwart je v tem govoru dokazal krivico tega davka v principu in nemogočo pravično izpeljavo njegovo, zraven tega pa je, z malimi, a tehtnimi besedami visoko povzdignil zastavo federalizma, odbijal pušice in kole, s katerimi ga je centralistična stranka leta 1871 začela pobijati, ko je minister postal, in ga nepada še dandanes isto tako, bakor je, na veliko sladčelo ustavovercem, ga napadel sam ministerski predsednik knez Auersperg po prvem njegovem govoru v zbornici poslancev. Strastni govori treh ministrov zoper njega pričajo veliko veljavo njegovo. Hohenwart je med opozicijo prvak po talentu svojem, po skušnjah svojih, po izvrstni besedi svoji in ima — kakor je minister Lasser sam v zbornici očitno rekel — še veliko prihodnost za-se. Sa „poslanec iz Kranja“ (Abgeordneter von Krainburg), kakor ga mi-

ker pade vsako leto več ali manj v prve dni mesca aprila. Od tod, kakor mnogi mislijo, se je pričela navada, da, ktereга morejo, prve dni tega mesca v april pošiljajo.

Zopet drugi menijo, da pošiljanje v april meri na nestanovitnost in spremenljivost aprilnega vremena. Od tod izhaja, ker se vreme v tem mescu rado spreminja, da Nemci nestanovitnemu in spremenljivemu človeku pravijo: er ist veränderlich wie das Aprilvetter t. j. on je nestanoviten, spremenljiv, kakor vreme v aprilu. Spremenljivega pa in nestanovitnega človeka imenuje sv. pismo nespametnega ali norca. Modri Sirah namreč piše: „Svet človek v modrosti ostane kakor solnce, ki se ne spreminja, ampak zmirom enako sveti; nespameten pa se spreminja kakor luna“ *) (Sir. XXVII, 12). Spremenljivi mesec april te-

nistri radi imenujejo, bode še veliko sivih las naredil centralistom, in Kranjci se morejo po vsem tem ponašati, ea imajo najimantnejšega poslanca na Dunaji, zato gre vrlim našim Gorencem, ki so enoglasno volili, vedna čast in hvala.

Naj po vsem tem bralci naši sami beró govor njegov, ki ga jim tù v posnetku podamo. Glavniše točke govora njegovega bile so te-le:

„Jaz bom o predloženi postavi le toliko govoril, kolikor se mi ta postava zdi postava davkoska. Če vlada in odsek trdi-ta, da se s tem načrtom postave nadaljuje postave cesarja Jožefa, dane 1787 in 1788, s katerimi so se doneski k ver-kemu zakladu prvič vpeljali, po mojem mnenji to ni resnično, ker ona starejša postava nima podobe davkovske postave, a nima več veljave.

Da se ta novi davek opravičuje se sklicuje vladno poročilo na to, da se morajo verski zakladi pomnožiti, in na to, da so sedanji doneski k verskemu zakladu neznano pičli in nerazumno razdeljeni. Ali ti doneski morali bi zadeti presežek čisteka dohodka, ki ostaja dotičnim duhovnijam potem, ko so poplačale plačuje 50.000 gld. dahka, ne bo lahko v stanu, verskemu zakladu plačati 1000 gold., ker mora plačevati še drugim faram itd.; drug samostan pa, ki plačuje le 25.000 gold. državnega davka, je v stanu, večí donesek plačati verskemu zakladu, ker nima drugih dolžnosti. Tedaj se donesek k verskemu zakladu nikakor ne dá primerjati z državnim davkom. To omenam le zarad tega, da popravim napako, katero nahajam v predlogi vladni.

Predložena nam postava ne ugaja nobenemu onih pogojev, ki se smejo zahtevati od davkovske postave. Zadeti bi morala oni predmet za davke, ktereга po namenu svojem zadene; davek se mora naložiti po pravični meri, ne sme pa zadeti jedra tvarine, od ktere se ima davek plačevati, marveč mora imeti natančna določila, da plačevalca davkov varuje svojevoljnosti dotičnih uradov. Po tej postavi je zadet drug predmet za davke od onega, kateremu je namenjen.

Zdaj pa pridem do tega, kako se bo

daj je podoba neumnega, nespametnega človeka, ki se vedno spreminja, ki nimá nobene stanovitnosti. Ako kdo v april pošlje človeka, tedaj se mu posmehuje, kot tepcu, ki je tako neumen, da se da za nos voditi.

Zopet drugi menijo, da je beseda Aprilnar t. j. aprilni norec ali tepec svoj začetek imela 1. dan aprila 1530. Takrat je bila namreč na Nemškem velika zmešnjava zastran denarja. Da bi se tem zmešnjavam konec postavil, bil je napovedan poseben shod ali zbor za 1. aprila 1530. Ker se pa zastran tačasnih homatij zbor ta sniti ni mogel, tedaj so šle špekulacije marsikteremu po vodi. Pervi april je bil tistikrat nekaj „špekulantov“ na led speljal, in to je menda potem v pregovor prešlo: „koga v april poslati“.

ta postava izpeljavala. Da bi bilo meni izpeljavati jo, bal bi se, da ne bi bilo v njej preveč področja svojevoljnosti uradniške, kajti o najvažnejših vprašanjih, na ktere se mora tu ozir jemati, o vprašanji, na priliko, kateri davki se morajo prištevati dohodkom, kateri stroški odštevati, nima postava nikakoršnih določeb; vse to se ima določiti le po poti ukazov; toda jaz Vas morem zagotoviti da uradnik, ako se stranke opirajo na postavo, pride v najsitnejši položaj, če ima tako pomanjkljiva postava svoj pravi zapopadek dobiti še le po poti posebnega ukaza.

Ko je Hohenwart omenjene nepravilnosti bolj na drobno dokazal, nadaljeval je svoj govor tako-le:

Od nepristranosti gospoda predsednika in praričnosti slavnega zbora moram si izprosim dovoljenja, da pristavim še nekoliko besed.

Mojemu govoru o prvi vladni predlogi, ki se je detikaval čisto samo stvari, se je pa z ministerke klopí odgovorilo z osebnim napadom na-me, zato ne vem, ali mojemu današnjemu govoru ne preti enaka osoda. Tedaj mi mora biti ležeče na tem, da naj prvo vsaj nekoliko, kar tirja resnica, popravim v ministrovih govorih.

Temeljna postava o državnem zastopu ima nek §. 15, ki ima čisto enako moč in veljavo, kakor vsi drugi paragrafi te postave, ktereга je sedanja vlada in tudi prejšnja večkrat rabila, in ki določuje, da premembe državnih postav se le takrat smejo vršiti, če se sklenejo z večino dveh tretjin. Vsled tega paragrafa in natankó po njegovem predpisu sem si prizadeval jaz ko sem imel čast ministerstvu na čelu stati, doseči spremembo ene državnih temeljnih postav, katera si vkljub svojega 18letnega obstoja ni mogla splošnega priznanja pridobiti. Ali sem pri tem namenu spoštoval tuje pravice, če tudi so bile neprijetne, z večó ali manjšo vestnostjo kakor sedanje ministerstvo, na to naj Vam odgovori časništvo, naj Vam odgovoré društva. naj Vam odgovoré porotnije po vseh deželah cesarstva. (Pohvala na desni.) To gospodje, je resnica! Vse, kar čez to dalje sega, je le zvijačno prevračanje resnice, naj izhaja od kodar koli (Dobro ob desnici.)

Ne čutim niti veselja niti poklica v sebi, pečati se s tem, kaj bodo imeli opraviti nasledniki sedanjega ministerstva; temu nasproti pa moram z vso določnostjo trditi to, da sedanje ministerstvo pri nastopu svojem ni ne ene besede, ne ene črke ustave še le moralo zopet na dan spraviti. (Dobro. Klici: Prav dobro! na desni.)

Ako se je gospodu ministerskemu predsedniku primerno zdelo, o tej priliki tudi nekega nepričujočega moža (dr. Schaffle-a) napasti, ki je o svojem času bil na čelu trgovskega ministerstva, je s tim stopil na polje, na katerem bi mi naše sedanje okoliščine pač jako lahko storile, mu na to prav gorke zasoliti. (Pritrjenje na desni.) Toda, gospoda, moja reč ni, pričakati se; le dogodbe hočem pojasniti, kakor so res, in zato naj le opomnim to, da mož, na ktereга so leteli oni napadi svitlega ministra, ni bil v Avstrijo poklican od mene, ampak že od poprejšnjega ministerstva, in ta čas, ko sem njega Njih veličanstvu za

*) Stultus ut luna mutatur.

trgovstvenega ministra priporočil, bil je že več let v službi na Avstrijskem, in če se ne motim, bil je tovarš dveh gospodov, ki danes zasedata ministerske stole. (*Klici ob desni: Čisto resnično!*) Dalje moram pa še reči to, da ta mož bi ne bil mogel biti bolj vnet za Avstrijo, tudi ko bi bila njegova zibel v tej deželi tekla. (*Klici ob desni: Prav dobro! Izvrstno!*) Da si je vrh tega slavo pridobil ravno v tistem stroku, v katerem mora pred vsem trgovski minister izurjen biti, — da je pri vsem učenem svetu znan in visoko spoštovan, to, se mi zdi, je vendar tudi nekaj tehtnega in določivnega, kar je po vsaki ceni večega ozira vredno, kakor pa kakoršna koli puhla govorico brez pomena in duha. (*Klici ob desni: Prav dobro! Izvrstno!*)

Prizanesito, gospoda, ako sem morebiti danes nekoliko bolj vroč v besedi, kakor je sicer pri meni navada; vsaj nad dve leti je že, kar so nasprotniki vse svoje orožje zoper mene nastavljali in jaz še poskusil nisem braniti se. Sto in sto krat je iskalo častištvo po vseh mogočih potih me ubiti, in po tej dolgi dobi se je še danes potrebno zdelo — ne kje kakemu novincu, ki si hoče govorniške ostroge po nizki ceni zaslužiti — ampak „gospodu ministerskemu predsedniku samemu z najboljšimi debelimi kanonami na-me streljati“. (*Pohvala in ploskanje na desni.*) Dober star pregovor pravi: „veliko sovražnikov, veliko časti“, jaz, gospodje, mislim, da imam pravico, se tolažiti s tem pregovorom. (*Klici na levi: Mi tudi! Pohvala na desni.*) Al povedal bom tudi, zakaj se te velikanške moči zoper mene zaganjajo.

Ta boj ne velja moji osebi, ne moji slabi moči. Pustil sem jaz že davno bojišče svojim nasprotnikom; ta boj velja misli (ideji), katero jaz zastopam, in ta misel, kaj pa da, naprej živi (*živa pohvala na desni*), in misel ta je sedaj močnejša kot je bila tačas, ko sem jaz sedel na ministerskem stolu, kajti vtrdila se je po skušnjah poslednjih let, od kar je očitno kot beli dan se skazalo, da z vojaškim vladanjem in z volitveno reformo se da kje za silo kaka zbornica skupaj spraviti, **da pa ustava, katero bi vsi avstrijski narodi priznali in branili, se po nobeni drugi poti ne doseže, kakor le po sporazumljenji vsih narodov te države.** (*Pohvala in ploskanje na desni.*) „Naj se še toliko tehtni nasprotniki vzdigujejo zoper njo, naj se zastopnikom te misli očita nazadnjaštvo (reakcija), federalizem, ultramontanizem in kakor koli se še glasé priljubljeni pridevki, s katerimi so me nasprotniki tako radodarno osipali: vendar se jim ne bo nikoli posrečilo, da bi narode prisili k tisti svobodi, v kateri ie njeno pokvéko vidijo.“ (*Živa pohvala in ploskanje ob desni piskanje ob levi.*)

Dopisi.

S Tominskega, 20. marca. — Nesreča človeka modrosti uči, pravijo naši ljudje, in prav imajo; ali gorje mu, ki čaka, da ga nesreča zmodri. Boljše stori, kdor predno nesreča pride, skrbi, da jo, kolikor mogoče, zmanjša. To velja posebno o nesreči ognja, ktera tako pogosto, še pre-

možne v največo stisko pripravi. Nje se najlože obvaruje, kdor previdno z ognjem ravna; pa včasih vsa previdnost nič ne izda, ker človek nima neomejenega gospodarstva čez natorne moči.

V takem slučaju pomagajo zavarovalna društva, ki proti majhni vsakoletni vlogi delijo nesrečnim obilno pomoč. Zavarovalna društva so že marsikakega gospodarja rešile velikih zadreg, so mu v kratkem sezidala novo hišo; zato priporočam vsem gospodarjem zavarovalne družbe. Pri tem pa je treba paziti, da kdo ne pride sleparjem v pest; naj toraj ne veruje vsakemu človeku, ki hodi okoli poslopja zavarovat. Slovenci imamo domače, pošteno zavarovalno društvo „Slovenijo“ v Ljubljani, s katero so zavarovanci do sedaj zadovoljni, ktero tedaj vsem priporočam, ki želijo pomoči v nesreči, ktere nas Bog milostljivo obvaruj.

Tu ne morem, da bi ne omenil čudnega vedenja goriškega liberalnega lista, ki o „Sloveniji“ v dopisih govori, kar ji more škodovati, v oznanilih ji pa daje prostor, da se priporočuje. Ako veruje svojemu dopisniku, da „Slov.“ stoji na slabih nogah, kako jo more priporočati? Menim, da „Soča“ vendar ne bo pustila misliti, da to dela zarad plačila (oznanila so namreč navadno plačana z gotovim denarom), ker kdor bi se dosledno hotel držati tega načela, da za denar se smejo priporočati tudi slabe družbe, bi moral ravno tako hladnokrvno za državne novice pisati protin narodno politiko, kakor brezvestno zanikuje „Soča“ sakrament sv. zakona in kakor nešpametno smeši cerkvene dostojnike. Po moji misli se tudi za denar ne sme priporočati, kar se spozna za slabo; sicer pa, ker živimo v stoletji splošne svobode in vsestranskega napredka, nikomur ne vsilujem mojega mnenja.

Ogled.

Avstrija. V državnem zboru sta bila te dni dva velevažna predmeta na dnevnem redu. Baron Prato, poslanec iz laških Tirol, postavil je predlog, naj se za laški del Tirol dovolji samosvojen deželen zbor neodvisen od sedanjega, ki zboruje v Innsbruku. Proti temu predlogu govoril je poslanec Pražak, kazaje, da državni zbor ni kompetenten v tej zadevi sklepati. Vkljub temu ugovoru je bil Prato-ov predlog sprejet in v eni prihodnjih sej se bo volil poseben odbor 15 udov, da bo stvar pretresal in dotično zbornici predlagal. Ako zbornica ta po odboru brž ko ne nekoliko prenenjen predlog sprejme, potem imajo naši poslanci kaj lepo priložnost, celo v državnem zboru postaviti predlog o *zedinjeni Sloveniji*, in ako Lahom v Tirolih lastni deželni zbor dovoli državni zbor, bi zedinjenje Slovencev tudi ne smel braniti, pa „quod licet Jovi, non licet bovi“. Združena Slovenija bi bila zapah proti poželjivosti laškega soseda, lastni deželni zbor laških Tirolov pa mu gladi in pripravlja pot v ljubo Avstrijo; toraj zadnje naj se dovoli, prvo naj se odbije!

Druga velevažna obravnava bila je zastran bogoslovne fakultate na vseučilišču v Innsbruku. To je bila kost za izstradane

pse, tako so jo popadli možje Suess, Giskra in drugi, kakor bi blagostanje in rešitev Avstrije iz neštevilnih zadreg edino le mogoča bila po odpravljeni fakultati bogoslovski v Innsbruku. Vlada je zmagala z majhno večino glasov. Mladostlovenci so postali popolnem vladni mameluki.

Na Dunaji imeli so katoličani raznih dežel in stanov sijajen shod. Nazoči so bili na Dunaji bivajoči škofje, med nimi tudi monsig. Dobrila iz Poreča. Zastopana je bila naj odličnejša aristokracija avstrijska. Govorilo se je v raznih jezikih, dr. Vallussi italijanski, grof Barbo deloma nemški deloma slovenski. Navdušenost je bila splošna. — Presvitli Cesar je svojemu stricu nadvojvodu-maršalu Albrecht-u, obiskaje ga, izročil lastnoročno pismo, v katerem mu za zasluge pri bitvi pri Navari pred 25 leti srečo vošči in izrazuje svojo neminljivo hvaležnost.

Ogersko. Novo ministerstvo so že hudo napadali v zbornici. Danijel Iranyi je oporekoval zoper to, da se je Andrassy mešal kot minister zunanjih zadev v notranje reči o priliki ministerske krize. Zbornica ogrska pojde po želji ministerskega predsednika kmalo na počitnice.

Vnanje države. Kralj „poštenovic“ Viktor Emanuel in „Olle Viljem“ sta praznovala imenitne dneve, Viktor Em. svojega vladanja petindvajsetletnico, stari Viljem, pruski kralj in nemški cesar svoj 77. rojstni dan. Laški kralj, kakor „Vat.“ dokazuje, nima nikakoršnega uzroka ponosen biti na svojo petindvajsetletnico. Vse, kar je in kar ima, zahvali le velikodušnosti Radecki-evi, kterege je po zgubljeni bitvi pri Novari milosti prosil in je tudi dobil, zahvali nezapopadljivi sreči, ktera mu je po zgubljeni bitvi pri Custozzi tako rekoč celo Italijo vsilila. Njegova vest pa gotovo ni tako mirna, kakor je kazal deputacijam, velika krivica, ktero je odobraval, mu ne more napravljati veselih občutkov. Temu kralju se zamore pač reči, da ima več sreče, ko kaj drugega — ako se zamore pri njem o sreči govoriti. Vladarji so po svojih poročnikih poslali mu pisma čestitanja. — Nemški cesar in pruski kralj je pa obhajal svoj 77. rojstni dan. Zbrano je bilo veliko zdaj podložnih mu in od cesarstva odvisnih vladarjev in „pod lipami“ je čakalo mnogobrojno ljudstvo, ki je cesarja navdušeno pozdravilo. — Železni mož, Bizmark je obolel, brzjavi vedno poročajo, da mu gre na bolje, vendar še menda posteljo varuje.

Na Španjskem se pripravljajo na hud boj; sliši se, da je pruska vlada 60 topov poslala republikancem na pomoč. Sporočila iz Karlističnega tabora naznanjajo vedno majhne zmage, med tem ko Serrano vedno še čaka — lepšega vremena.

Turško cesarstvo se bo lahko razevelo. Shod našega cesarja z ruskim imel je namreč namen, tako pravijo, da naj se izhodno vprašanje za zdaj popolnoma lastni osodi prepusti in tako carstvo ohrani (?). Andrassy je tudi novega poročnika madjara grofa Zichy-a v Carigrad poslal.

Domače novice.

(*Duhovske spremembe.*) — Č. g. Jož. Gabričič-a, dr. blagoslovja, špirituala v tukajšnjem centralnem semenišči in začasn. profesorja Nove zav., so imenovali Nj. prevzv. knezo-nadškof s porazumom dotičnih škofov suffrg. in c. k. namestništva stalnega profesorja N. z., na njegovo mesto kot špirituala pa č. g. Jan. Flapp-a, dr. blagoslovja in stolnega vikarja.

(*Tretji Veliki teden in Vel. noč.*) silno potrebna knjiga, spisana po A. Marušič-u, je prišla na svetlo in se prodaja pri Seitz-u v Gorici. — Slovenci, sezite urno po njej; dolgo že smo pogrežali take knjige.

(*Ples v postu.*) — Gostilnični in kavarni strežaji so napravili 20. t. m. — v petek — ples v veliki gostilni „all'Europa“ na Travniku, češ da je potreba mračnjakom (cerkvi in duhovščini) pokazati, kako malo se briga Gorica za postni čas in „farske“ pridege. To je bil glavni namen, čeravno so razglasili, da ima se čisti znesek darovati zavodu zapuščenih fantincev. Liberalci so jim dajali korajžo. Razposlali so neki okoli 1500 povabilnih listkov. — Prišlo jih je pa izmed toliko povabljenih — še ne 50, ženskega spola samo — pet. Dohodkov je komaj 70 gold., s katerimi se komaj plača vojaška godba; zapuščeni fantinci pa bodo lahko čakali do prih. leta. — Kedo ve, če se jim bo še kedaj zljubilo, ples v postu napraviti!?

(*Obsojen.*) — Oni cigan, ki je bil svojega strica zabodel v Kronbergu in kojega so vlovili v Gradec-u, je stal 23. in 24. t. m. pred tukajšno sodnijo in je bil obsojen le na šest let teške ječe.

Razne vesti.

— Nesreča se je sgodila na železnici med Mušo in Ločnikom. Dve osebi ste prišli pod hlapom in koj mrtve ostali. — Ni le nemarnost od ljudi, tudi vodstvo železnice malo skrbi, da še sedaj ni napravilo potrebne ogsaje.

— „Slovenca“ je pretekle dni policija sopenet konfiskovala.

— Družba sv. Mohora krepko napreduje. Samo iz ljubljanske okolice, piše Slovenec, naraslo je število novih udov ca 100. Tak vesel naraščaj kažejo poročila tudi iz drugih krajev.

— Kranjsko čebelarstvo društvo lani v Ljubljani ustanovljeno, je s prvo številko t. l. razglasilo prvi imenik udov. Udje so večidel duhovni; kje so pa drugi stanovi, zlasti kmetijski, ki bi moral vendar najbolj zastopan biti?

— Novi zvonovi za sv. Goro. — G. Samassa, c. k. dvorni zvonar v Ljubljani, je semkaj naznanil, da je bil v njegovi zvonariji 14. t. m. srečno ulit novi veliki zvon za Svetogorsko cerkev. Dne 17. t. m. so ga vzdignili iz zemlje, ter je prvokrat čisto in glasno zapel v globokem „B“. Zvon ima 62 centov teže, širjave 5 čevljev in 9 palcev, višine 5 čevljev in 4 palce. Manje tri zvonove bo g. Samassa ulil okoli srede aprila in, kakor se sliši, bodo Nj. prevzv. kn.-nadškof vse štiri ob enem na sv. Gori blagoslovili, morda sredi maja. Manji zvonovi imajo glasove Es, G, B; tedaj vsi skupaj kvart — sekst — akord od B. dur.

Vabilo

k nabiri milih darov za nesrečne pogorelece vasi Hrušice v Istriji razglasi s tim uredništvo „Glasa“ na prošnjo goriškega županstva. — V vasi Hrušici je vpepelil 7. decembra p. l. požar 32 poslopij in 188 osebam vzel živež in stanovanje in vse, kar so imeli. Škode je kakih 28 tisuč, nesreča in stiska za uboge reveže velike. — Uredništvo „Glasa“ je pripravljeno, mile darove sprejemati, da jih izroči tukajšnjemu županstvu.

Listnica uredništva. Dopisnike, katerih spise nisimo objavili, prosimo za potrpljenje; tako tudi naše bralce, ako najdejo marsikako pomanjkljivost, ker ured. je bilo ravno v preteklih dneh z drugimi opravili močno zadržano.

Gospodarske stvari.

Korun (krompir).

Kmalo mora biti posajen velekoristni korun, zato hočemo povedati kako se mora oskrbovati, da nam daje naj večje dohodke, da ga obvarujemo boleznim.

(Dalje in konec).

Nekteri priporočajo za seme le majhni korun, vendar pa menimo, da to ni pravilno in koristno, če so tako majhni, kateri nimajo tiste žive kalilne moči, kakor srednje veliki. Pri nas navadno obrezujemo krompir na kosce, ktere zasajamo. Pri tem moramo, paziti da se ne narežejo premajhni kosi in vsak kos mora imeti vsaj eno popolnoma zdravo in krepko oko (kal). Če ne posadimo hitro izrezanih koscev, moramo jih hraniti na hladnem. Kdor ima dovolj koruna, prav stori, če za seme rabi celi, srednje veliki krompir, ki ne gnije tako hitro, kakor narezani kosci, hitreje kali in bogatejše obrodi; komur pa pomanjkuje koruna za seme, svetujemo, da pri narezavanju nij (prevarčen) preskop in da nekoliko večje kose napravi; vsaj je ravno mesje koruna za prvi čas zaklad redilnih tvarin.

Tudi priporočamo, da se narežejo kosi vsaj en teden pred sajenjem, da se v rezana plošča dobro osuši do sajenja; presno ali ravno kar vrezani kosci lahko v zemlji gnijo in to toliko hitreje, kolikor manj suha je zemlja, v katero jih nametavamo.

Če pa narežemo kose uže več tednov popred, moramo prav skrbno shraniti rezane kose; najboljše je, da jih plastasto v hladnem in suhem kraju položimo in s pepelom potrosimo, tudi jih smemo potrositi s suhim peskom; tako shranjeni ostanejo nepokvarjeni in za seme prav dobri.

Vsaktero, le nekoliko sumljivo znamenje boleznim na krompirju nam mora biti povod, da zavržemo tak korun za seme.

Globoko ne smemo spravljati koruna v zemljo; v težji zemlji je dovolj, če ga pokrijemo za dva palca globoko, v rahli peščeni zemlji moremo ga uže nekoliko globokejše postaviti. Ta opazka velja posebno tistim, ki navadno podoravajo krompir, tako da pride pre globoko v zemljo. Če uže posajamo korun z oralom in nametavamo v brazdo, bi svetovali, da se ne vržejo kosi na dno vrezane brazde, ampak na stran, nekoliko višje, tako da ga druga vrezana brazda ravno dovolj pokrije.

Žalibog, da v novejših časih je ta izvrstna rastlina podvržena hudim boleznim, ktere prete v veliko škodo ne le poljedelcu, ampak celemu ljudstvu.

Leta 1840 so prvokrat zapazili ukužljivo bolezen na korunovi rastlini, katero zdaj tudi imenujemo korunovo gnjilino. Ta bolezen se pričinja uže zgodaj poleti, perje blede in na spodnji strani perja se začenejširiti neka pleznobna glivica, kmalu potem se tudi steblo premeni in za njim gomolnice pod zemljo. Če je vreme mokro, se plesnjevne glivice izredno hitro širijo in kmalu je ves podzemeljski korun gnjil, suho poletje ne vgaja toliko tem glivicam in krompir vsaj ves v zemlji ne zgine, ampak posuše in nekako zacelè se bolni deli koruna; če pa nastane zopet mokro vreme ali če jih hranimo v zatuhlih in mokrih kletih, kmalu se odpre rana in cel korun zgine.

Zato živo priporočamo, da se skrbno spravlja korun in v suhih in zračnih prostorih hrani ker le tako zmoramo obvarovati uže napadeni korun nadaljnega gnjenja. Zato imajo prav poljedelci, če trdè, da le suhe letine služijo krompirju. Mokro poletje, z dolgo trajajočim deževjem zelo pospešuje to bolezen.

Marsikterikrat misli gospodar, ko spravlja korun, da je zdrav, ali kmalu se prikaže gnjilina in v nevarnosti je cel krompirjev kup; to se navadno pripeti v zatuhlih mokrih kletih.

Le malo sredstev poznamo, ktera bi zdatno mogla uničiti to bolezen; le toliko nam je znano, da to korunovo bolezen napravlja neka ukužljiva glivica, katero imenujejo rastlinoslovci „peronospora infestans“, ki se kaj hitro razširja po trosih, ktere vkužujejo sosedne rastline; zrak jih namreč prenaša. V začetku se vsedajo ti trosi na perje in steblo, iz kterege s časoma zlezejo do pozemeljskih delov, in ravno dež jim zdatno k tem pripomore, ker jih spira in v zemljo seboj spravlja. Zdaj se vsedejo na zunanjo kožo koruna in koliko vgodniše je za njih vreme, toliko hitreje se razširjajo in kmalu prodro do znotranje krompirjeve mezdrovine, ki pričinja gnjiti. Če korun uže v zemlji ves zgine, tako da se kar v neko gnojnico razlije, imenujemo to mokro gnjilino.

„Gosp list.“

Borsni kurzi na Dunaji 27. marca.

	gl. kr.
Enotni drž. dolg. v papirju . . .	69.—
„ „ „ srebro . . .	73.70
Drž. posojilo leta 1860 . . .	102.50
Akije narodne banke . . .	960.—
Kreditne akije . . .	212.50
London . . .	111.70
Napoleon d'or. . .	8.93
Cekini . . .	—
Adžjo srebra . . .	106.35

Oznaničnik.

Podpisani daja na znanje p. n. občinstvu, da je dobil iz Firenze sopet obilno zalogo pravega sirupa

Pagliano.

Na Placuti h. št. 5. II. nadstropje.

KAROL MAILING.